

KAYIP İLÂN LARI ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Prof. Dr. Cemal MIHÇIOĞLU

Aşağıdaki inceleme, memleketimizde bir süreden beri dikkatleri üzerinde toplamaya başlayan «Kırtasiyecilikle Savaş» çalışmaları çerçevesi içinde hazırlanmıştır. 16 şubat 1966 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 6/5875 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla yürütülmesi görevi Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsüne verilmiş bulunan bu kampanya, yurttaşların idareyle doğrudan doğruya temasa geldiği noktalara lüzumsuz ve sıkıcı formaliteleri bertaraf ederek yurttaş - idare ilişkilerine kolaylık ve rahatlık getirmek amacını gütmektedir.

İdareyle olan ilişkilerinde, hizmetin, aklın ve mantığın icaplarına uygun düşmeyen engellerle karşılaşan yurttaşın devlete ve idareye karşı olan güveni haklı olarak sarsılmaktadır. İşte «Kırtasiyecilikle Savaş» kampanyası, yurttaşın günlük yaşantısında olumsuz etkilerini sık sık duyduğu bu gibi engelleri ortadan kaldırmaya ve bu yoldan gerçekleştirilmesi mümkün ıslahatı, daha çok geniş halk kütlelerini ilgilendiren dramatik örnekler vererek göstermeye çalışmaktadır. Aslında, yurdumuzda sayısı sınırlı olan Örgüt ve Yöntem (Organizasyon ve Metot) uzmanları tarafından yapılması gereken bu türlü çalışmalar, idarî gerçeğin ince ayrıntılarına kadar inen «mikro - idarî» incelemelere ihtiyaç göstermektedir. Aşağıdaki inceleme, yazarın söz konusu kampanyanın başlangıcında, bu çerçeve içinde ele alınması mümkün inceleme konularının birkaç örneğini kamu oyuna vermiş olmak için bizzat giriştiği araştırmalar arasındadır.

*

* *

Memleketimizde, çeşitli kurumlardan alınan bazı resmî belgelerin kaybı halinde yenisinin verilebilmesi için gazetelere «yenisinin alınacağından eskisinin hükmü olmadığı» yolunda ilân verme zorunluluğu, oldukça yaygın, fakat hiçbir amaca hizmet etmediği için kaldırılması gereken bir uygulamadır.

Bu ilânlar, yalnız Ankara, İstanbul ve İzmir gibi büyük merkezlerde basılan gazetelerde değil, aynı zamanda sayısı çok fazla

olan taşra gazetelerinde (1) de yayınlandığı ve Basın İlan Kurumu'ndan geçmediği için, konunun toplam olarak kaç yurttaşı ilgilendirmekte olduğunu kesinlikle tesbit etmek mümkün olmamıştır. Bununla birlikte, bu ilânların sayısının her yıl on binleri aştığı ve dolayısıyla meselenin yurttaş - idare ilişkileri açısından ilginç bir araştırma konusu teşkil ettiği muhakkaktır.

Bu konu üzerinde yaptığımız araştırma ve vardığımız sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada aşağıdaki yöntem izlenmiştir :

1. Kaybı halinde gazetelere ilân verilmesi gereken belgelerin neler olduğunu ve hangi kurumlarca verildiklerini tesbit etmek amacıyla Ankara ve İstanbul gazetelerindeki ilânlar üzerinde bir ön - araştırma yapılmıştır.

2. Bu araştırma sonunda konuyla en yakından ilgili oldukları tesbit edilen Millî Eğitim, İçişleri, Gümrük ve Tekel, Sanayi, Sağlık ve Sosyal Yardım, Millî Savunma ve Ulaştırma Bakanlıklarıyla Emekli Sandığı ve Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürlüklerine ve Ankara Belediyesi Başkanlığına 14 Mart 1966 tarihinde birer yazı yazılarak aşağıdaki noktalar hakkındaki görüşleri sorulmuştur :

A. Bu türlü ilânların hukukî dayanağının ne olduğu (Kanun, tüzük, yönetmelik vb.);

B. Böyle bir usulün gerekçesi ve pratik değeri olup olmadığı;

C. İlân zorunluluğunun kaldırılması halinde doğabilecek hukukî ve pratik sakıncalar bulunup bulunmadığı.

3. Söz konusu yazı, Ankara Belediyesi dışındaki dokuz kurum tarafından cevaplandırılmıştır.

4. Ayrıca, kayıp ilânlarının en çok yayınlandığı bir Ankara ve bir İstanbul gazetesinin (Ulus ve Akşam) 1965 yılına ait koleksi-

(1) 1965 Haziranında Türkiye'de toplam olarak 832 gazete çıkmakta, bunların 96'sı İstanbul'da, 61'i Ankara'da, 28'i İzmir'de, geriye kalan 649'u ise Anadolu'nun diğer yerlerinde yayınlanmaktaydı. Kaynak : *Türkiye'de Süreli Yayınlar ve Basımevleri - 1965* (Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Arşiv Müdürlüğü Yayını) (Ankara : Ayyıldız Matbaası, 1966), 135 sayfa.

yonları gözden geçirilerek ilânlar teker teker sayılmış ve cinslerine ve ilgili oldukları kurumlara göre bir tasnife tabi tutulmuşlardır. (Bkz. Tablo)

Alınan Cevaplar

Kurumların sorduğumuz sorulara verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir :

A. İlân usulünün hukukî dayanakları konusundaki soruya verilen cevaplar, bu hususta -poliçe, makbuz senedi ve varant gibi konumuzun dışında bulunan ticarî belgeler hariç- kanunla konmuş herhangi bir zorunluluk bulunmadığını göstermiştir. Alınan cevaplara göre ilân şartı daha çok yönetmelik ve genelgelerle konmuş bulunmakta, bazı hallerde de hiçbir hukukî dayanağı olmadan, sırf alışılmış bir usul olduğu için aranmaktadır.

Kurumların cevapları, kayıp ilânlarının aşağıdaki mevzuata dayandığını göstermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı

1. Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği (Resmî Gazete: 28.11.1964)

Madde 113. Okuldan verilen *diploma, tasdikname* ve *belgeleri* kaybedenler bunu bir gazete ile ilân ederler ve ilânın bulunduğu gazeteyi bir dilekçeye bağlayarak okul yönetmesine (idaresine) başvururlar. Okul yönetgesi (idaresi) okuldaki kayıtlara göre dilekçesinde öğrenim durumunu gösterir ve fotoğrafını da yapıştırmak suretiyle onaylayarak sahibine verir, durumu öğrencinin künyesine de işaret eder. Ancak diplomalarını kaybedenlerden başvuranlara, kayıt örneği verilmeden önce, diploma aldıktan sonra devam ettikleri okuldan durumları sorulup son durumları da gösterilerek kayıtları dilekçelerine yazılır. Tasdikname ile ayrılanların öğretim durumları bu son ayrıldıkları okulda saptanır.

11. Ticaret Okulları, Gündüz ve Akşam Ticaret Liseleri Yönetmeliği (Resmî Gazete : 15.1.1966).

Madde 111. Okuldan verilen *diploma, tasdikname* ve *belgeleri* kaybedenler bunu bir gazete ile ilân ederler ve ilânın bulunduğu gazeteyi bir dilekçeye bağlayarak okul yönetmesine başvururlar. Okul yönetgesi okuldaki kayıtlara göre dilekçesine öğrenim durumunu yazar ve fotoğrafını da yapıştırmak suretiyle onaylayarak sahibine verir. Durumu öğrencinin künyesine de işaret eder. Ancak diplomalarını kaybedenlerden başvuranlara kayıt örneği verilmeden önce, diploma aldıktan sonra devam ettikleri okuldan durumları sorularak son durumları da gösterilerek kayıtları dilekçelerine yazılır. Tasdikname ile ayrılanların öğrenim durumları en son ayrıldıkları okulca saptanır.

III. İlkokullar Yönetmeliği (Resmî Gazete : 13.1.1966).

Madde 53. Diplomasını kaybedenler kayıplarını gazete ile yayınlayarak bu gazetenin bir nüshasını bir dilekçeye bağlar ve Millî Eğitim Müdürlüğüne baş vururlar. Millî Eğitim Müdürlüğü dilekçeyi ilgili okula havale ederek incelettirir; inceleme sonunda diploma sahibinin diplomasıyla başka bir okula yazılmadığı kanısına varılırsa, okul idaresi okuldaki kayda göre ve bir defaya mahsus olmak üzere dilekçesinin arkasına diplomasının bir örneğini çıkarır ve bunu «..... tarihinde kendisine verilmiş olan sayılı diplomasının, diploma defterindeki kayıt örneğidir» açıklamasıyla onaylar. Bu açıklamalara dilekçe sahibinin bir fotoğrafı yapıştırılır. Bu örnek Millî Eğitim Müdürlüğünde onaylandıktan sonra sahibine verilir. Aldıkları bu örneği de kaybedenler ikinci müracaatlarını doğrudan doğruya Millî Eğitim Bakanlığına yaparlar.

İçişleri Bakanlığı

1. Pasaportlarla ilgili ilânların hukukî dayanağı : 28.8.1963 gün ve Emniyet Genel Müdürlüğü 99991 sayılı genelge.

II. Trafik ruhsatnameleri, nakil vasıtası sicil ve plâkalarıyla ilgili ilânların hukukî dayanağı : Karayolları Trafik Tüzüğü (Resmî Gazete : 24.3.1955).

Madde 32. Tebdilen verilecek vesikalara eski kayıt ve şerhler dercedilir. Trafik ruhsatnamesi, nakil vasıtası sicili ve plakalardan herhangi birinin kaybolması halinde, yenisinin verilmesi için keyfiyetin gazete veya münasip vasıtalarla ilânı şarttır.

Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı

1. Sağlık Okulları ve Sağlık Kolejleri Yönetmeliği (Resmî Gazete : 3.1.1964).

Madde 155. Okullardan verilen *diploma, tasdikname* ve *belgeleri* kaybedenler keyfiyeti bir gazete ile ilân ederler ve gazete nüshasını bir dilekçeye bağlayarak okul idaresine müracaat ederler. Okul idaresi, okuldaki kayıtlara göre dilekçesinde öğrenim durumunu gösterir ve fotoğrafını da yapıştırmak suretiyle tasdik ederek sahibine verir, keyfiyeti öğrencinin künyesine de işaret eder. Ancak diplomasını kaybedenlerden müracaat edenlere, kayıt sureti verilmeden evvel, diploma aldıktan sonra devam ettikleri okuldan durumları sorularak son durumları da işaret edilmek suretiyle kayıtları dilekçelerine işaret edilir. Tasdiknameyle ayrılanların öğrenim durumları, en son ayrıldıkları okulca tesbit edilir.

II. Tıp mesleği mensupları için : İstanbul Üniversitesinin «Kaybedilen Diploma ve Sertifikaların Yerine Verilecek Düplikata (İkinci Nüsha) lar Hakkında Talimatname» si.

Madde 2. Diploma ve sertifikasını kaybeden, bu kaybı Ankara ve İstanbul'da çıkan günlük birer gazetede iki defa ilân eder. Kayıp diploma veya sertifikayı kaybedenin açık adresi, diploma veya sertifikanın hangi fakülte veya mektepten alındığı, numarası ve esas vasıfları gösterilecektir.

Madde 3. Kaybedilen diploma veya sertifikanın bu suretle ele geçirilmesi halinde, bunun sahibi ikinci nüshasını almak üzere bir dilekçe ile diploma veya sertifikanın aslını vermiş olan Fakülte Dekanlığına başvurur.

Yalnız tabadet ve şubatu mensupları buldukları mahal Sıhhat ve İctimaî Muavenet Müdürleri vasıtasıyla, Sıhhat ve İctimaî Muavenet Vekâletine müracaat eder ve evrakı buradan ait olduğu fakülte dekanlığına gönderilir ve düplikata verilmesinde bir mahzur olup olmadığı fakülteye tebliğ olunur.

Dilekçe sahibi, (a) Fotoğraflı ve tasdikli nüfus belgesi örneğini, (b) İlânın çıktığı gazete nüshalarını, (c) Üçer tane fotoğrafını ve ayrıca (d) Diploma veya sertifikanın ne suretle kaybolduğunu gösteren polisçe verilmiş resmî bir vesikayı dilekçesine ilâştirir.

Madde 4. Fakülte İdare Komitesi, Fakülte kayıtlarını göz önünde tutarak dilekçeyi ve eklerini inceler ve dileğin kabul edilip edilmeyeceğini kararlaştırır. Kabul Rektörlüğün tasvibine sunulur.

Madde 5. Tasvip halinde ilk diploma ve sertifikanın hükmü kalmadığı ve onun yerine düplikatasının verileceği, masrafı dilek sahibine olmak üzere iki defa ilân edilir. Bu ilândan on beş gün sonra diploma veya sertifikanın düplikatası hazırlanır. Düplikataya aslında bulunan aynı numaralar, kayıtlar ve imza sahiplerinin adları yazılır. Üzerine kırmızı sabit mürekkeple düplikata (İkinci nüsha) işareti basılır ve sahibinin fotoğrafı yapıştırılır. Bu suretle hazırlanan diploma veya sertifika, dekanlıkça tasdik edilerek, diplomaların verilmesinde takip edilen usul dairesinde sahibine verilir.

Tıp Fakültesi, Diş tababeti, Ebe mektepleri diploma düplikataları tasdik ve tescil için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına gönderilir. Tasdik ve tescilinden sonra sahibine verilir.

Ulaştırma Bakanlığı

1. Gemi Adamı Cüzdanlarının kaybı için : «Türk Denizci Kü-tüğü ve Gemi Adamları Sınavları Hakkında Talimatname (Resmî Gazete : 28.3.1956).

Madde 25. Gemi adamı cüzdanını her ne sebeple olursa olsun kaybedenler keyfiyeti gazete ile ve birer gün ara ile üç defa ilân ederek gazetelerin birer nüshasını bir dilekçe ile bulunduğu yerin liman başkanlığına verirler. Eğer gemi adamı bu liman başkanlığında kayıtlı ise, kütük kayıtlarına göre yeniden doldurulacak cüzdan gerekli pul yapıştırıldıktan sonra bizzat sahibine imza karşılığında teslim edilir.

Şayet ilgili gemi adamı bulunduğu liman başkanlığından değil de diğer bir liman başkanlığından cüzdan almış bulunuyorsa, keyfiyet bulunduğu liman başkanlığı tarafından, cüzdan almış olduğu liman başkanlığından tel ile sorulur. Alınacak cevaba göre, adı geçen eline çalışabilmesi için muvakkat bir vesika verilir. Cüzdan gelince verilen bu muvakkat vesika geri alınarak iptal edilir. Verilen bu muvakkat vesikanın geçerliği azamî bir aydır. Ancak mücbir hallerde ilgili liman başkanlığı bu müddeti temdit edebilir (Muvakkat belge: Örnek 12).

Diğerleri

Gümrük ve Tekel Bakanlığı ile Ulaştırma Bakanlığında gelen cevaplardan anlaşıldığına göre, emekli, maluliyet, dul ve yetim aylıklarına ait Resmî Senetler için ilân usulü Maliye Bakanlığı ile Sayıştay'ın isteğine dayanmakta, bunun dışında herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır.

Sanayi Bakanlığına göre, kayıp ilânları konusu Bakanlık tatbi-katında yer almamaktadır.

B. Bu usulün gerekçesi ve pratik değeri hakkındaki cevaplara gelince: Millî Eğitim Bakanlığı dışında kalan bütün kurumlar, ilân usulünün pratik bir değer taşımadığı ve beklenen amaca hizmet etmediği noktasında ittifak halindedirler. Söz konusu kurumların bir kısmı bu husustaki kanaatlerini cevaplarda kesinlikle ifade etmiş, bazıları ise bu usulün faydası üzerinde tereddüt ve şüphe ifade etmekle yetinmişlerdir.

Hukuk Müşavirliğinin yersiz olduğuna inandığımız bazı endişelerinin etkisi altında kalarak olumsuz cevap verdiği anlaşılan Millî Eğitim Bakanlığı'nın mütalâasına göre mevcut usulün gerekçesi ve devamını gerektiren sebepler ile diğer kurumların cevaplarından bir kısmında bu usulün gerekçesi olduğu tahmin edildiği belirtilen sebepler şunlardır: (i) Söz konusu belgelerin sahiplerine tanıdığı imkân ve ayrıcalıkların başkaları tarafından kötüye kullanılmasını önlemek; (ii) ilân zorunluluğu bulunmadığı takdirde bu belge sahiplerinin söz konusu belgeleri muhafaza duygusunun zayıflaması sonucunda onları kaybedenlerin arama zahmetine bile katlanmaksızın yenisini almak için idareye başvurmalarına ve dolayısıyla devlet dairelerinin lüzumsuz yere işgal edilmesine engel olmak; (iii) bulunacak belgelerin ilân sahibine iadesini sağlamak; (iv) bu belgelere dayanarak tasarrufta bulunacak üçüncü şahısları ya da mercileri ikaz etmek; (v) birden fazla alınacak belgelerin çeşitli mahallere ibrazı suretiyle amme idarelerini yanıltıcı işlemlere yol açılmasını önlemek.

C. İlân zorunluluğunun kaldırılması halinde doğabilecek hukukî ve pratik sakıncalar bulunup bulunmadığı yolundaki sorunun cevabı, çoğunlukla bundan önceki sorunun cevabıyla birlikte verilmiştir. Görüşü yukarıda açıklanan Millî Eğitim Bakanlığı hariç, diğer bütün kurumlar ilân zorunluluğunun kaldırılmasının hukukî ya da pratik bir sakınca doğurmayacağını belirtmişler, sadece Emekli Sandığı «çek»lerin kaybı halinde ilân verme zorunluluğunun kaldırılması noktasında endişe ifade etmiştir.

Cevapların Değerlendirilmesi

Verilen cevapların tamamına yakın bir çoğunluğu, araştırmaya başlanırken tesbit edilen faraziyeleri, yani söz konusu belgelerin kaybı halinde gazete ilânına lüzum olmadığı, bu usulün esasen makul bir gerekçeye dayanmadığı, ilân usulünün hiçbir amaca hizmet etmediği ve kaldırılması halinde herhangi bir sakınca doğmayacağı fikrini doğrulamış bulunmaktadır.

Burada sadece ilânı lüzumlu sayan görüşün dayandığı delillerin değeri üzerinde durulacaktır :

(1) İlân konusu olan belgeler belirli kişilerin adına göre düzenlenmişlerdir ve hatta bir kısmında sahibinin fotoğrafı da yapıştırılır. Bundan dolayı üçüncü şahısların bu belgeleri kullanmaları güçtür. Bu gibi belgeleri kötüye kullanmak isteyenler çok kere bunların yenisini imal eder ya da ettirirler. Gazetelere verilecek 6 - 7 kelime-lik bir ilânla bu gibi suistimaller önlenemez. Birkaç kötü niyetlinin işini güçleştirmek amacıyla konduğu anlaşılan bu etkisiz formalite, uygulamada on binlerce yurttaşa rahatsızlık ve sıkıntı vermekten başka bir işe yaramamaktadır.

(ii) İlân zorunluluğu bulunmadığı takdirde, bu belgelerin gereken dikkatle saklanmayacağı, hatta ilgililerin onları arama zahmetine bile katlanmadan yenisini almak için devlet dairelerine başvuracakları ve dairelerin lüzumsuz yere işgal edileceği endişesi ise ciddiyetten uzak bir düşüncedir.

(iii) İlânın, söz konusu belgeyi bulan kimsenin onu sahibine iade etmesini sağlaması da mümkün değildir. Zira gazetelerin bir köşesine sıkışmış bulunan bu ilânlar ne kimse tarafından bu maksatla okunmakta, ne de ilânlarda belgeyi kaybedenin adresi yer almaktadır.

(iv) Bu gibi ilânların söz konusu belgelere dayanarak tasarruflarda bulunacak kişileri ya da mercileri ikaz görevini nasıl yapacağını düşünmek ve anlamak güçtür.

(v) Birden fazla alınacak belgelerin birkaç yere aynı zamanda ibraz edilmesi, ancak diplomalar ve tahsil belgeleri için varit olabilir. Müteakip tabloda aylar itibariyle verilen rakamlar ise böyle bir düşüncenin gerçeğe uymadığını ortaya koyacak niteliktedir. Gerçekten, söz konusu belgeler böyle bir suistimale geniş ölçüde konu olsalardı bunlara ait kayıp ilânlarının okullara kayıt devrelerinde bir yığılma göstermesi gerekirdi. Halbuki tabloda yer alan

rakamlarda böyle bir durum göze çarpmamaktadır. Kaldı ki ilân usulü, çok önemli olduğu da şüpheli bulunan bu gibi uygulamaları önleyemez. Böyle yollara gidecek kötü niyetliler varsa, bunlar nasıl olsa ilân verme şartını yerine getirip belgenin ikinci nüshasını alabilmekte, burada da sıkıntıya sokulan on binlerce yurttaş olmaktadır.

Sonuç olarak söz konusu deliller sağlam bir hukukî düşünceye ve pratik bir temele dayanmamaktadır.

Bir bakanlıktan alınan cevapta, kayıp belgelerde ilân zorunluluğunun genel mahiyetteki hukukî dayanakları olarak Muhasebe Umumiye Kanunu (madde 12, 13 ve sonraki maddeler). Medenî Kanun (madde 32, 56 ve 639). Ticaret Kanunu (madde 672, 674 ve 761), Hukuk Usulü Kanunu (madde 142) gösterilmiş, fakat yaptığımız inceleme Muhasebe Umumiye Kanununda bu yolda bir hüküm bulunmadığını, Ticaret Kanunundaki hükümlerin tamamen konumuz dışında kalan poliçe, makbuz senedi veya varant gibi ticarî belgelerle ilgili olduğunu, Medenî Kanundaki ilân hükmünün de keza konumuzla hiçbir ilgisi bulunmadığını, Hukuk Usulü Kanunundaki 142'nci maddenin ise 7021 sayılı kanunla kaldırılmış bulunduğunu göstermiştir.

Bu ve başka misaller, birçok memurlarımızın yapmakta oldukları bazı işlemlerin hukukî müstenidatını bilmediklerini veya yanlış bildiklerini, hatta böyle bir araştırma vesilesiyle ilgili maddeyi zikrederken bir defa metne göz atıp durumu kontrol etmek ihtiyacını bile duymadıklarını göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

Sorulara verilen cevaplardan çıkan bir sonuç, gazetelerde ilân konusu olan bazı kayıp belgeler için ilâna ihtiyaç bulunmadığı merkezindedir. Bunun en göze çarpan örneği nüfus kâğıtlarıdır. Nitekim, araştırmanın yapılması sırasında kendileriyle temas ettiğimiz İçişleri Bakanlığı Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü yetkilileri, nüfus kâğıtlarıyla ilgili kayıp ilânlarının herhangi bir hukukî dayanağı olmadığı halde, ilân usulünün münhasıran Nüfus Memurları tarafından ve yetkileri dışında olarak sürdürülmekte olduğunu ifade etmiş ve teklifimizi olumlu karşılayarak derhal bu uygulamaya son verilmesi yoluna gitmişlerdir. Kömür Satış ve Tevzi Müessesesi yetkilileri de «kömür karneleri» nin kaybı halinde yenisinin ilâna ihtiyaç duyulmadan verilmekte olduğunu ifade etmişler, fakat 1965 yılı içinde sadece Akşam ve Ulus gazetelerinde bu konuda 75 ilân yayımlandığını duydukları zaman hayretlerini gizliyememişler ve bunun sorumsuz bazı küçük memurlar tarafından mesnetsiz olarak devam

ettirilen bir uygulama olması ihtimali üzerinde durmuşlardır. Bunun bir başka örneği de Sanayi Bakanlığının kayıp ilânları usulünün bakanlık tatbikatında yer almadığını bildirmesine rağmen «İhtira Beratları» hakkında gazete ilânlarına raslanmakta olmasıdır.

Yukarıdaki gözlemler, bazı küçük memurların bu gibi mecburiyetleri, ya bilgisizlik yüzünden ya da karşılarna gelen yurttaşa adeta eziyet etmek istercesine, resen yüklemekte olduklarını göstermektedir. Geniş halk kütlelerine daha yakın olması gereken «küçük memur»un yurttaşlara karşı olan bu olumsuz tutumu, akla ister istemez orduda erlere en büyük sıkıntıyı çektiren ve sosyal statüsü itibariyle onlara en yakın durumda olan «kel onbaşı»nın sadizmini getirmektedir.

Basında yayınlanan kayıp ilânlarının dağılışını gösteren Tablo'nun incelenmesi, kayıp ilânlarının yaygın olduğu alanlar hakkında açık bir fikir vermektedir. Tabloda da görüldüğü gibi, bu türlü ilânlara konu olan belgelerin % 46'sı Millî Eğitim Bakanlığıyla, % 37'si ise İçişleri Bakanlığıyla ilgilidir. Demek oluyor ki sadece bu iki bakanlık ele alınıp gerekli ıslahat yapıldığı takdirde kayıp ilânlarının % 83'ü kaldırılmış olacaktır.

Aynı tablodaki rakamları esas alarak belirli belgeler için hesapladığımız aşağıdaki yüzdeler de, en çok kaybedilen ve dolayısıyla kayıp ilânlarına en fazla konu olan belgelerin hangileri olduğunu göstermektedir :

	%
Paso	28,4
Diploma	12,8
Nüfus Kâğıdı	11,5
Pasaport	6,4
Trafik ehliyeti	6,1
Trafik ruhsatı	6,1
Taşıt plâkası	5,9
Kimlik kartı	5,7
Resmî senet	1,9
Diğerleri	15,2
	100,0

TABLO

1965 Yılında Ulus ve Akşam Gazetelerinde Çıkan Kayıp İlanları

İlgili Kurum	Belgenin Adı	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
Millî Eğitim Bakanlığı	Paso	203	96	244	156	259	206	233	93	100	118	110	167	1985
	Diploma	50	51	73	41	76	71	92	68	104	77	71	108	895
	Tahsil Belgesi	6	7	10	8	17	8	11	22	30	15	17	9	160
	Belge	2	3	5	4	8	8	5	13	16	8	11	16	99
	Öğrenci karnesi		1			4	2	4	1	26	7	7	1	53
	Sınav giriş kartı						4	3						7
İçişleri Bakanlığı	Nüfus kâğıdı	46	36	57	52	64	76	92	89	106	56	61	73	808
	Trafik ruhsatı	36	30	53	37	53	55	47	41	43	29	33	25	482
	Pasaport	30	24	39	39	34	46	44	42	50	38	33	23	452
	Trafik ehliyeti	24	23	34	30	49	56	49	55	41	26	17	22	426
	Taşıt plâkası	34	14	49	35	30	36	37	36	32	30	35	37	405
	İkamet tezkeresi	1	1			4	3	3	8	10	5	8	1	44
	Tabanca ruhsatı	1	5			1		1	2	1	4	6	5	26
	Resmî senet				1	1	1		1	1	18	40	70	134
	Em. San. Özel Belgesi			1	6	3	6	9	2	5	12	8	11	65
	Em. Sandığı Çeki		1	4	1	2	6	6	4	5	2	2	2	26
İthal müsaadesi	2	2	2	2	2	2	2	3	1	2	2	1	9	
Maliye Bakanlığı	Maliye maaş defteri	2	2	2	2	2	2	3	1	1	2	2	1	9

46 %

37 %

4 %

İlgili Kurum	Belgenin Adı	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam	%
Gümrük ve Tekel Bakanlığı	Gümrük makbuzu	4	1	1	1	4	4	3	7	9	1	9	7	57	14
	Gümrük beyannamesi		1	4	1	2	5	4	2	1	2		1	23	
	Gümrük faturası	3	1			3	3	3		1		1	2	17	
	İrsaliye makbuzu		1			1	1		1		4	2		10	
Diğerleri	Vapur pasosu	1		3	3	4	2	2		1	2	1	1	20	
	Gemi adamı cüzdanı	2	3	6	2	1			2	3				19	
	Kaptan ehliyeti			1	2	3	2	2					1	11	
	Kimlik kartı	53	34	32	31	47	26	26	42	32	23	20	28	399	
	Sağlık fişi	2	10	16	4	4	8	3	18	11	6	3	3	88	
	Kömür karnesi	3	3	1	1	1			1	18	17	20	10	75	
	Serbest kart	1	6	9	1	8	9	6	2	13	4	5	12	76	
	Banka cüzdanı	5	1	2		2	2	3	1	1	6	4	3	30	
	Sigorta poliçesi	2	1	3	4	4	5	5	2	1	2	2	2	26	
	Makbuz	4	7	5	1	5	2	2						24	
	DDY Ordinosu			5	2	2	2		1	5	2			21	
	Müteahhitlik karnesi				3			1	1	2		2		15	
	Ticaret Odaları vesikası	2	2		1			3	2	1				12	

Sonuç ve Teklifler

Araştırmadan çıkan sonuçlar ve tekliflerimiz şunlardır :

1. Kayıp belgelerin yenisinin verilebilmesi için gazetelerle ilân usulü tamamen kaldırılmalıdır. Esasen aynı mahiyetteki başka bazı belgelerin kaybı halinde yenilerinin ilâna lüzum kalmadan verilmekte olması da bu usulün istikrarlı bir uygulamaya konu olmadığını göstermektedir.

2. Bunu sağlamak üzere bütün kamu kuruluşlarına (Bakanlıklara, iktisadî devlet teşekküllerine ve belediyelere) Başbakanlıkça bir genelge gönderilmeli ve genelgede (a) bu gibi usullerin zararları, etkisizliği ve sakıncaları açıklandıktan sonra, (b) verilecek belirli bir süre (meselâ iki ay) içinde bu türlü zorunlulukları vazeden metinlerin tesbit edilerek değiştirilmeleri yoluna gidilmesi; (c) herhangi bir hukukî dayanağı olmadığı halde vatandaşa ilân mecburiyetinin yüklenmekte olduğu haller varsa bu gibi uygulamalara derhal son verilmesi için durumun ilgili memurlara duyurulması ve buna aykırı hareketleri görülenler hakkında disiplin müeyyideleri uygulanmasının istenmesi; (d) bu yoldaki çalışmalarında, ihtiyaç duydukları takdirde, 16 şubat 1966 tarihli Resmî Gazetede yayınlanan 6/5875 sayılı kararname uyarınca kırtasiyecilikle savaş konusunda görevlendirilmiş bulunan Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü ile temas ve istişare edebileceklerinin hatırlatılması; (e) Yapılan işlemde ve sonuçtan Başbakanlığa ve adı geçen Enstitü'ye bilgi verilmesinin istenmesi yerinde olacaktır.

3. Bu gibi ilânlara en fazla konu olan belgeleri veren Millî Eğitim, İçişleri ve Maliye Bakanlıkları ile -özellikle söz konusu ilânların % 46'sıyla ilgili bulunan Millî Eğitim'le- aralıksız temas edilmek suretiyle mümkün olduğu kadar kısa bir süre içinde sonuç alınması sağlanmalıdır.